Hollandsch Zuid-Afrika.

ADRES VOOR REDACTIE:
AMSTERDAM, DAMRAK 95 (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING).
ADRES VOOR ADMINISTRATIE:
J. H. DE BUSSY, ROKIN 60, AMSTERDAM.

OFFICIËELE MEDEDEELINGEN

VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.*

HET DOEL DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1°. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2°. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

LEDEN EN DONATEURS.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden.* Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

VERKORTE NOTULEN van de Vergadering van het HOOFDBESTUUR DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING, op Zaterdag 5 November 1910, te 1.30 uur n.m., ten kantore der Zuid-Afrikaansche Voorschotkas, Damrak 95, Amsterdam.

Aanwezig: de Heeren Middelberg (Voorz.), De Louter, Kiewiet de Jonge, Brüchner, Bell, Emous, Pont, Verkouteren, Muller, Van den Berg en Mansvelt (Sec.).

Afwezig met kennisgeving: de Heer Van Reesema.

De notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd.

Besloten: a. het Bestuur der Afd. Groningen de beschikking toe te staan over het af te dragen deel der contributiën, ter aanvulling eener *beurs voor een Afrikaansch student aan de Groningsche Hoogeschool*, welke beurs die Afdeeling voornemens is te stichten, alles te geschieden in overleg met het Bestuur van het Studiefonds voor Z.-A. studenten.

b. nog niet onmiddellijk te voldoen aan het verzoek om subsidie ten behoeve eener *boekenbestelling voor de Fichardt-bibliotheek te Bloemfontein*; doch eerst nadere inlichtingen dienaangaande in te winnen.

c. evenzoo te handelen met betrekking tot het verzoek van de Afd. 's-Gravenhage betreffende *het verspreiden van een zeker artikel*, geschreven door een harer leden.

d. te voldoen aan het voorstel van de Boekencommissie A. N.V. betreffende het drukken van een geschriftje, waarin Prof. Heeres nog eens kortelijk de zaak van *den beweerden verkoop van de Kaap door Nederland* zal uiteenzetten.

e. de noodige stappen te doen, teneinde *het C. G. de Jonge-fonds* onder het beheer der Vereeniging gesteld te krijgen.

f. middelen te beramen, ten einde *het werk der Vereeniging bekend te maken* in centra, waar deze nog geen leden heeft.

g. ten behoeve der Z.-A. Bibliotheek een ex. aan te schaffen van *Mendelssohn's South African Bibliography.*

h. *een kabelgram te zenden aan* het Eerelid der Vereeniging, *den heer F. W. Reitz* te Kaapstad, ZEd. gelukwenschende met zijn benoeming tot President van den Senaat der Z.-A. Unie.

De vergadering neemt kennis van eenige ontvangen *dankbetuigingen* en bespreekt voorts *de voorstellen en opdrachten, door de Algemeene Vergadering aan het Hoofdbestuur gedaan*, aan alle welke reeds zoo ver mogelijk uitvoering blijkt gegeven te zijn.

Bij schrijven van 12 Oct. l.l. antwoordde Z.Exc. de Minister van Buitenlandsche Zaken op het desbetreffend verzoekschrift, dat het Harer Majesteits Regeering tot haar leedwezen om redenen van dienst, mondeling aan den Hoogleeraar De Louter uiteengezet, niet mogelijk is, zich door een oorlogsschip te doen vertegenwoordigen bij de opening van het Unie-parlement te Kaapstad in den aanvang van November 1910. In verband hiermede deelt Prof. de Louter der vergadering nog mede, dat hem destijds verzekerd was, dat het vaste voornemen bestond het nieuwe oorlogsschip „de Zeven Provinciën de Kaapstad te laten aandoen, ten einde aan het Afrikaansche volk onze groete en beste wenschen over te brengen.

De e.v. vergadering van het Hoofdbestuur zal gehouden worden op Zaterdag 17 December e.k.

de Secretaris,
DR. N. MANSVELT.

DE VOLKSRAAD.

De stand der partijen in den Volksraad van „Zuid-Afrika" als resultaat der verkiezingen op 15 September j.l. is:

Nationalisten (onder leiding van Gen. Botha) . . .	67
Unionisten (onder leiding van Dr. Jameson) . . .	38
Independenten (grootendeels uit Natal)	12
Arbeiders en Socialisten	4
Totaal. . . .	121

De Nationalisten hebben dus een meerderheid van 13 zetels boven die van alle andere partijen te zamen.

De stand der partijen in elke Provincie is als volgt:

	Transvaal.	Kaapprovincie.	Natal.	Vrijstaat.
Nationalisten	20	29	2	16
Unionisten	12	21	4	0
Independenten. . . .	0	1	11	1
Arbeiders	4	0	0	0
Totaal . . .	36	51	17	17

DE HAREN VAN DEN VOS.

Toen Gen. Botha (aldus schrijft *de Volkstem*), na afloop van den voor hem persoonlijk ongunstigen uitslag der stemming,

voor het Stadhuis te Pretoria de gebruikelijke toespraak tot zijn publiek wilde richten en daartoe zijn eigen taal, de Hollandsche, gebruikte, gingen er uit de talrijke menigte luide kreten van afkeuring op en werd geëischt, dat hij zich van de Engelsche taal zou bedienen. Dit incident heeft op ons (*Volkstem*) een ongunstigen indruk gemaakt. Dat Gen. Botha gedurende zijn verkiezingscampagne van zijn gewoonte afweek en herhaaldelijk het publiek in het Engelsch toesprak, rechtvaardigt toch geenszins het verlangen, dat hij bij voortduring zich in het openbaar zal bedienen van een taal, welke niet zijn moedertaal is en welke geen meerdere aanspraken onder de huidige Grondwet kan laten gelden dan deze. Er is, meenen wij, op dit gebied wel wat veel toegevendheid geweest bij de voormannen. En daardoor is bij velen wrevel ontstaan. We vertrouwen, dat, na dit beschamende incident, de regeering duidelijk zal doen gevoelen, dat er thans zoo iets bestaat, in Zuid-Afrika, als art. 137 der Grondwet. — Aldus de *Volkstem*. Wij „vertrouwen" hetzelfde, doch tevens, dat de *Volkstem* in zaken als deze nog meer en sterker dan gewoonlijk op de rechten der Hollandsche Afrikaners zal staan.

HEEFT HOLLAND DE KAAP VERKOCHT?

Een oogenblik heeft in de Nederlandsche pers ontstemming geklonken over het voornemen der Z.-A. feest-commissie om den, in den Britschen geest bestaanden verkoop van de Kaap door Holland's Koning in beeld te brengen bij den historischen optocht ter gelegenheid der opening van het Unie-Parlement. De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* ging zelfs zoover, van er haar vreugde over uit te spreken, dat geen Nederlandsch oorlogsschip bij de opening van den Volksraad aan de Kaap zou wezen en dat geen Nederlandsche zeeofficieren en manschappen die vertooning zouden bijwonen.

Als een verlichting kwam dan ook de tijding, dat op verzoek van den Nederlandschen Consul, namens velen, die vertooning zou worden achterwege gelaten.

Terecht spraken enkele bladen er hun verbazing over uit, dat de feestcommissie nog zoo groote onkunde aan den dag legde, waar mannen van gezag als Prof. Heeres het onhoudbare van het beweren, als zou Holland de Kaap hebben verkocht, met vele en onloochenbare bewijzen reeds lang hebben weerlegd. Maar dergelijke onkunde kan menschenleeftijden duren. In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika heeft men honderden jaren lang gemeend, dat dit land alles en alles aan Engeland had te danken: zijn vrijheid, zijn grondwettelijke rechten, zijn geestkracht en cultuur. De Amerikaansche en Engelsche geschiedschrijvers, die uitsluitend uit Britsche bronnen hadden geput, waren er in geslaagd, het Amerikaansche volk onder dien verkeerden indruk te houden. Een enkele geschiedkundige in Amerika kwam wel tegen die meening op, doch zijn stem klonk als die eens roependen in de woestijn. Andere historici maakten Holland en de oude Hollanders, die Nieuw York, Buffalo, Connecticut en zoovele andere steden hadden gesticht, belachelijk.

Toen kwamen de Hudson-Fulton-feesten en die historische gedenkdagen maakten het begrip wakker, dat Amerika toch wel meer aan Holland verschuldigd was, dan men wist. De enkele verdedigers van Holland vonden een aandachtiger gehoor en een lezerskring, die vatbaar was geworden voor overtuiging. Het aantal Amerikanen dat naar Holland komt, wordt telken jare grooter. Thans wordt men, zooals de Amerikaansche geschiedschrijver William Elliot Griffith het heeft gezegd, niet langer verdacht, een geboren Nederlander of ten minste van Nederlandsche afkomst te zijn, wanneer men wijst op de eenzijdige voorstelling der meest gelezen Amerikaansche geschiedboeken, die Engeland afschilderen als het ware moederland van Amerika. Er is thans in de Vereenigde Staten bij overheid en onder het volk zelf een drang ontstaan om meer te weten omtrent het aandeel, dat Holland gehad heeft in de ontwikkeling van Amerika, en elke nieuwe bijdrage werpt vroegere geschiedkundige meeningen, die algemeen heerschten en onaantastbaar vast schenen te staan, voor goed omver. Dit alles hebben de Hudson-Fulton-gedenkdagen voor een niet gering deel gedaan.

En thans zouden de Unie-feesten in Zuid-Afrika amper juist het tegenovergestelde hebben bewerkt. Ook daar heerscht menig historisch wanbegrip. Dr. Leo Fouché heeft het nog niet lang geleden opnieuw aangetoond. Een der voornaamste is wel de telkens weer naar voren gebrachte verkoop van de Kaap. En dit wanbegrip zou men nieuw voedsel hebben gegeven door de voorstelling in den historischen optocht; terwijl elke diepere studie van dit onderwerp nieuwe feiten aan den dag brengt, die het onhoudbare der stelling, door Engelsche geschiedschrijvers te boek gesteld, aantoonen.

Gelukkig is — ook door het tijdig inzien van haar ongelijk door de optocht-commissie — het kwaad voorkomen en misschien heeft het zijn goede zijde gehad; want opnieuw is de aandacht gevestigd op de geschiedenis van den overgang der Kaap aan Engeland. Men heeft gelegenheid gehad, zich weer uit te spreken over die gebeurtenis en het wanbegrip kunnen bestrijden. Zoo redeneerende, zou men de commissie dankbaar kunnen zijn, dat zij, door haar aanvankelijke fout, die kans heeft geboden. Er kan niet genoeg op worden gewezen, dat Nederland de Kaap *niet* heeft verkocht.

In de *Volkstem* vonden wij een artikel, uit Kaapstad afkomstig, en „Kleio" geteekend, dat die geheele geschiedenis van Engeland's „aankoop" nogmaals duidelijk uiteenzet, zóó duidelijk, dat het Hollandsch-lezend publiek in Zuid-Afrika niet langer onder den indruk kan zijn van deze historische leugen. Ook in *Ons Land* verscheen een flinke weerlegging.

De vraag is echter, of de „vergissing" van de optocht-commissie in pure onwetendheid haar oorsprong vindt. Er is immers weer een sterke anti-Hollander-wind in Zuid-Afrika opgestoken. De stembus-overwinning der Afrikaners moet toch een oorzaak hebben. De oorzaak zit natuurlijk niet in de meening der meerderheid van de Zuid-Afrikaansche bevolking, dat Gen. Botha en zijn vrienden thans de beste regeering kunnen vormen. Zoo iets te gelooven, komt in het echte Jingo-brein niet op. Er is weer een verborgen kracht aan 't werk! En welke andere verborgen kracht *kan* in Zuid-Afrika werkzaam zijn dan de samenzwering der „intrigeerende", ofschoon „clever", Hollanders, zooals een onnoozel artikel in de *Critic* weer eens „bewijst". Als „bewijs" wordt aangehaald het optreden en de invloed van Gen. Hertzog en den heer Fischer, die, zij mogen dan onvervalschte en patriottische Afrikaners zijn, geen van beiden veel echt-Hollandsch bloed in de aderen hebben. Als we ons niet vergissen, is zelfs de huistaal en de moedertaal van den heer Fischer Engelsch. Doch dat zij strijden voor de rechten der moedertaal van de Hollandschsprekende Afrikaners, is voor den typischen, d. w. z. geborneerden Engelschman zoo iets onverklaarbaars, — dat men niet iedere gelegenheid aangrijpt om geheel te ver-Engelschen, zoo onbegrijpelijk dom, dat er wel iets anders moet achter zitten. En wat kan er dan achter zitten, dan de mephistopheles-geest en knapheid der Hollanders? Vroeger was het Dr. Leyds. Nu deze staatsman niet meer in Zuid-Afrika vertoeft, zijn het twee geboren Afrikaners, die wat minder plooibaar zijn, dan den Engelschen de Afrikaner staatslieden der nieuwe school jaren lang *toeschenen* te zijn.

De tijd zal leeren, dat Hollandsch Zuid-Afrika behalve den plicht, vóór alles voor eigen taal en eigen rechten te strijden, ook nog de taak heeft, Engeland en de Engelsch-sprekende bewoners van Zuid-Afrika op-te-voeden tot het afleggen der ondeugd van zelf-overschatting en nationale pedanterie; tot het inzicht, dat niet altijd de Brit alle mogelijke goede eigenschappen in den overtreffenden trap bezit, doch ook menige ondeugd (onder meer: gemis aan zelfkennis en onwil, zich te laten overtuigen van zijn ongelijk) — in ruimer mate, dan aan niet-Britsche nationaliteiten is gegeven.

TAAL- EN STAMVERWANTE BELANGEN.

Onlangs trad te Pretoria de advocaat Dr. J. H. Gey van Pittius voor 't Civiele Hof op in verband met een zaak, waarvan de documenten in het Hollandsch waren opgesteld. Toen de heer Gey zich gereed maakte die documenten toe te lichten, zeide de Rechter, de heer Bristowne, dat het hem leed deed, dat hij geen Hollandsch kende en dat hij derhalve niet instaat was den inhoud er van te leeren kennen. Dr. Gey stelde voor, de behandeling der zaak te verdagen, waarin de Rechter toestemde. Of de zaak nadien reeds weder voor is geweest, is ons niet bekend, maar indien wederom een rechter zitting zou houden, die onkundig is met de Hollandsche taal, zouden de maatregelen moeten worden genomen, volgens art. 137 der Grondwet vereischt. Intusschen heeft voor rechter Wessels een andere zaak gediend, waarbij verhooren en pleidooien geheel in 't Hollandsch werden gehouden. De jingo-pers loeide verontwaardiging.

Municipale twee-taligheid.

Door Ds. H. S. Bosman en Dr. F. V. Engelenburg, leden der Waakzaamheidscommissie van de Zuid-Afrikaansche Academie, werd 22 September j.l. aan den burgemeester van Pretoria een schrijven gericht, waarin gevraagd werd, dat het gouden kistje, dat aan den Hertog van Connaught zal worden aangeboden, de gebruikelijke inscriptie in *beide* talen zal bevatten. Den 24 September werd door den heer J. G. van Boeschoten geantwoord, dat het in zijn bedoeling lag, de inscriptie in Engelsch en Hollandsch te doen aanbrengen aan den binnenkant van het deksel, en dat de tekst ongeveer als volgt zou luiden:

Presented to H. R. H. the Duke of Connaught by the corporation and Citizens of Pretoria in commemoration of his visit to their City on ... November 1910.	Aangeboden aan Z. K. H. den Hertog van Connaught door Stadsraad en Ingezetenen van Pretoria ter herinnering aan zijn bezoek aan hun stad op ... November 1910.

Boeren en Indiers.

In John Bull, een Londensch weekblad, van 15 October, komen de volgende zinsneden voor:

„Kan er niets gedaan worden om te verhinderen, dat onze ongelukkige Indische mede-onderdanen op groote schaal uit Zuid-Afrika worden gezet? Zij zijn toch niet veel zwarter dan de Boeren en zeker dubbel zoo bruikbaar.”

Wat heerscht er in Engeland nog een ijselijk domme minachting voor de Afrikaners! En dan beweren sommige bladen in Engeland nog wel te pas en te onpas, dat de Oorlog zoo goed is geweest, omdat hij beide partijen „achting” voor elkander heeft geleerd! Naar de vele uitlatingen in Engeland te oordeelen, zijn er daar nog een massa Britten, die òf de lessen van den Oorlog niet ter harte hebben genomen, òf die van deze lessen heelemaal niets hebben bespeurd. Zij zijn na den Oorlog niet minder verblind en haatdragend dan zij het vóór 1899 waren, en hebben nog even weinig begrip van het wezen van het Afrikaner volk als toen. Dit blijkt ten overvloede uit hetgeen de Redactie van dit blad zelf, in een later nummer, durfde te schrijven.

Lezers van dit weekblad hebben n.l. aanstoot genomen aan deze zinsnede. Zie hier, hoe *John Bull* die aanmerkingen beantwoordt. „H. C. T. van D. is een Boer, die te Londen woont. Hij is zeer kwaad over onze vergelijking van Britsch-Indiërs en Boeren in Zuid-Afrika en dreigt, dat hij ons zal komen afrossen, als wij geen verontschuldigingen aanbieden. Wij haasten ons dit te doen. Ter zelfder tijd merken wij op, dat men niet zoo teergevoelig moet zijn.” — Wat zegt men van zulke laffe wijze van doen?

Hertzogisme in Canada.

In Canada begint thans ook een taalstrijd uit-te-breken. De Fransche Canadeezen hebben er genoeg van, hun taal bij 't onderwijs te zien achterstaan bij 't Engelsch. In Ontario hebben hun voormannen er op gewezen, dat 't Engelsch te veel voorrechten geniet bij de opvoeding, waardoor de Fransch-Canadeesche ten achter staan bij de Engelsch-Canadeesche kinderen. Vast besloten zijn zij, daaraan een einde te maken. Natuurlijk staat de Engelsch-Canadeesche en ook de Britsche pers vol artikelen en berichten over die parmantige voormannen, die 't Engelsch uit 't Canadeesche onderwijs willen verwijderen. Wij kennen dat! — Ook weten we, dat de Engelsch-Afrikaansche pers, (ook de pers, die zich Nationalistisch noemt, of liberaal, of *SouthAfrican*) steeds Canada verheerlijkte, als de Britsche Kolonie met gemengde bevolking, waar geen rassenhaat en geen taalstrijd bestond; dat den Afrikaners als voorbeeld werd gesteld, hoe men, door verstandig optreden (dat wil zeggen: door toe te laten, dat in alle opzichten de Engelsche taal den voorrang had), in vrede kon leven. Het optreden der Fransche Canadeezen zal dus ook tot gevolg hebben, dat den *verkapten* vijanden van de Hollandsche taal in Zuid-Afrika een geliefkoosd wapen uit de hand wordt geslagen. *En ook dat is een voordeel.*

Boeken-Kommissie A. N. V.

Dr. van Everdingen, secretaris der Boeken-Commissie van het Alg. Ned. Verbond, doet in *Neerlandia*, 't orgaan dezer vereeniging, verslag van het werk der Boeken-Commissie. Zijn verslag begint al dadelijk zeer opgewekt:

„Wij zullen dit jaar weer heel wat meer kisten verzenden dan in '09; reeds bedraagt 't getal verzonden of voor verzending gereed staande kisten dit jaar 76, makend met de vroeger verzondene een totaal van 802 kisten...

„Het getal aanvragen is dan ook allengs weer belangrijk toegenomen en vooral voor Hollandsche kolonies en overzeesche bezittingen worden wij de laatste maanden voortdurend aangesproken. Het getal der adressen van al deze aanvragers is gestegen tot 143.”

Over *Zuid-Afrika* zegt het verslag:

„De aanvragen uit Z.-Afrika blijven gelukkig ook toevloeien. Belangrijk achten wij o. a. een aanvraag van de Duitsche school te Oost-Londen, directeur Eerw. Hugo Gutsche. Deze schrijft o. a.: „Uit het Schulbericht zult U zien, dat wij groot belang stellen in 't onderwijzen van Hollands. Sinds '10 zijn wij begonnen Hollands reeds van Standaard III af te leren en met dit Julikwartaal zullen wij een Hollands-Afrikaanse onderwijzeres aanstellen. Dat beduidt een heel bevredigende vooruitgang voor Oost-Londen.”

„Ook werd onze aandacht gevestigd op Durban, waar de Afrikaansche families zich eindelijk hebben aangesloten om te trachten, een kerkelijke gemeente te vormen en zoo meer. We zullen dezen terstond een flinke Hollandsche boekerij aanbieden...”

„Enkele cijfers: 't getal aanvragen van dit jaar bedraagt reeds 75. Dat der contribuanten of begunstigers 75. Er zijn 14 bijdragers. Aan kosten van verzending der kranten en tijdschriften werd sedert '05 reeds *f* 1700.— betaald.”

De uitbreiding van 't Hollandsch.

De heer R. Meyer, een Duitscher, heeft een bezoek gebracht aan de Kongo en Portugeesch West-Afrika. Over deze reis heeft hij een aantal artikelen geschreven in het *Koloniale Zeitschrift* van dit jaar. De heer Meyer wijst er op, hoe zich het Hollandsch in West-Afrika uitbreidt, vooral in de Portugeesche bezittingen, waar men met de taal der Boeren reeds *beter* terecht

kan dan b. v. met het *Engelsch*. „Een teeken des tijds" roept de heer Meyer uit. Over het Hollandsch in de Kongo schrijft hij:

„De officiëele taal van het bestuur in Kongo, van den handel en spoorweg, is het Fransch. Doch snel bespeurt men, bij het Fransch spreken, het Vlaamsch accent, daar het getal Vlamingen er overgroot is. Dat moet niet verwonderen. De Vlaamsche bevolking is ook in België verreweg het talrijkste. Zoo wordt Brussel door diegenen, die met den waren toestand niet vertrouwd zijn, voor een Franschsprekende stad gehouden, daar men meest Fransch hoort spreken, en toch is Brussel, alhoewel verfranscht, een Vlaamsche stad, waar de Vlamingen ver uit het grootste gedeelte der bevolking uitmaken Ook in het gansche Belgische rijk zijn 3/5 der gemengde bevolking Vlamingen. Vooral in de laatste jaren heeft de Vlaamsche beweging grooten vooruitgang gemaakt. Het is jammer, dat bij de overname van den Kongo-Staat de Vlamingen het zoover nog niet hebben kunnen brengen in het Parlement, de Nederlandsche taal ook in den Kongo-Staat als de officiëele te doen aannemen."

Hier vergist de schrijver zich; de gelijkgerechtigheid van 't Hollandsch in de Kongo is ook wel degelijk bij het vaststellen van de koloniale wet voor de Kongo bedongen en verkregen.

De heer Meyer wijst dan op den vooruitgang van het Hollandsch in Zuid-Afrika. „Bij de verhollandsching van Zuid Afrika", zegt hij, „heeft het Duitsche Rijk eigenlijk geen direct belang, maar toch wel een indirect. De Hollandsch-sprekende bevolking is Duitschland meer genegen dan de Engelsch- of Portugeesch-sprekende. Toch wil ook de Hollandsche Afrikaner liever Engelsch blijven dan Duitsch worden. Houdt Duitschland dit in 't oog, dan kan 't van de sympathie der Hollandsche Afrikaners slechts voordeel hebben en van de uitbreiding van 't Hollandsch eveneens."

De hertog van Connaught is volgens een telegram van 31 Oct. j.l., te Kaapstad aangekomen en schitterend ontvangen. Dadelijk na aankomst begaf de hertog zich, vergezeld van zijn gemalin en zijn dochter, naar het stadhuis, waar tal van toespraken werden gehouden. Onder de aanwezigen waren de ministers, de vertegenwoordigers van Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, de consuls en tal van autoriteiten; Generaal De la Rey — de vermaarde — was eveneens aanwezig. Uit verschillende plaatsen, van verschillende kerkgenootschappen en vereenigingen werden adressen van hulde voorgelezen. De hertog van Connaught dankte voor de betuigingen van loyauteit en toewijding. Lord Gladstone heeft het parlement geopend, opdat de noodige huishoudelijke zaken, o. a. verkiezing van een voorzitter, zullen kunnen worden afgedaan. Vrijdag 4 Nov. had de plechtige opening van het parlement door den hertog van Connaught plaats.

Het Zuid-Afrikaansch Museum.

2 Nov. is voor de Rechtbank te Dordrecht weder de zaak der Boeren-voormannen en Dr. Leyds *contra* Hidde Nijland behandeld. Door eischers is van repliek gediend. Dit in-droevige proces maakt een zeer pijnlijken indruk. Algemeen wordt gevoeld, dat het den naam van de Hollanders in Zuid-Afrika geen goed doet. De heer Hidde Nijland heeft in alle kringen, zoowel hier te lande als bij de boeren-voormannen in Zuid-Afrika, steeds gegolden als een volkomen onbaatzuchtig boeren-vriend. Men had zoo gaarne die meening omtrent hem behouden, maar hoe meer dit proces vordert, hoe treuriger hij voor de wereld komt te staan. Gelukkig, dat van de vele, vele vrienden, die de Boeren hier hebben gehad en nog altijd hebben, hij feitelijk de eenige is, die zich van een slechte zijde heeft laten zien. Maar te grooter is daarom de verontwaardiging over zijn daad. De heer Hidde Nijland heeft zich steeds voorgedaan als, en in woord en geschrift genoemd, de eenige eigenaar en beheerder van het Zuid-Afrikaansch Museum. Hij heeft het zich laten aanleunen, dat hem hulde werd gebracht voor de sommen, die hij voor den aankoop van dit museum had moeten uitgeven. En thans blijkt uit 't antwoord van eischers, dat hij „met geld, dat hem daartoe door anderen was beschikbaar gesteld", de goederen van de tentoonstelling te Parijs in 1900, waarmee het museum is begonnen, heeft gekocht.

Dr. Leijds, President Kruger en de andere Boeren-voormannen, hebben in hem in de moeilijke tijden van den Oorlog het volste vertrouwen gesteld, zooals de repliek der eischers terecht verklaart. Alles werd aan gedaagde toevertrouwd als vertrouwensman en met de uitdrukkelijke bedoeling, dat hij alle goederen op eerste aanvrage weder ter beschikking zou stellen om naar Zuid-Afrika te worden teruggebracht. Schriftelijk heeft hij zich daartoe verbonden. Op een schrijven van den heer H. C. Bredell van 5 April 1904, waarin o. a. voorkomt deze zinsnede:

„Dat ik deze gelegenheid neem om nog op te merken in opdracht van President S. J. P. Kruger, dat al deze voorwerpen zijn afgestaan in bruikleen aan het Zuid-Afrikaansche museum tot wederopzegging toe, met dien verstande, dat de opzegging kan geschieden in volgorde door ZHEd. zelf, of door de voormannen van de Boeren in Zuid-Afrika of dr. W. J. Leyds;"

antwoordde de heer Nijland d.d. 12 April: „dat alle de goederen en voorwerpen, door den HEd. S. J. P. Kruger aan het Zuid-Afr. Museum te Dordrecht toegezonden, in bruikleen zijn afgestaan, en de opzegging kan geschieden door den HEd. S. J. P. Kruger zelf, of door de voormannen van de Boeren in Zuid-Afrika of door Dr. W. J. Leyds."

En niettegenstaande deze, door hem erkende uitdrukkelijke voorwaarde heeft hij op den gerechtelijken eisch tot teruggave laten antwoorden, dat het bruikleen is tot stand gekomen zonder eenige beperking.

Zeker niet ten onrechte verklaren eischers, dat het wel een eenigszins zonderlingen indruk maakt, gedaagde te hooren zeggen, dat hij zich niet gerechtigd acht, de goederen af te geven, omdat dit in strijd zou zijn met den wil van wijlen President Kruger en met het doel, waarvoor het Zuid-Afrikaansch Museum door hem is gesticht. Van dat hooge doel, zoo zeggen zij verder, blijkt niet uit zijn handelingen en houding, want het maken van een wettelijke museum-stichting is door hem niet geschied, bevorderd of in de hand gewerkt, maar integendeel uit alle macht tegengegaan en verhinderd. Verder had de heer Nijland in zijn verweer nog betoogd, dat de eischers (met uitzondering van Dr. Leyds) geen Boeren-voormannen zijn, maar Britsche onderdanen. Ook die uitvlucht wordt natuurlijk weerlegd in de repliek van eischers. Men kan Boeren-voorman en Britsch onderdaan tegelijk zijn. In Zuid-Afrika zal men het wel onbegrijpelijk vinden, dat dit nog nadere toelichting behoeft. De vraag is echter, of de titel van Boeren-voorman als een rechtsgeldige en wettige kan worden aangemerkt. Kan dit niet, dan zou Dr. Leyds tot de opzegging gerechtigd zijn en zou die bewering dus evenmin baten.

Thans zullen wij weer eenige weken moeten wachten op het wederwoord van gedaagde.

Hoe dit echter moge wezen, treurig is het, dat de persoon, in wien mannen als President Kruger, Gen. Botha en Dr. Leyds zoo groot en vol vertrouwen hebben gesteld, dit vertrouwen niet met gelijk vertrouwen beantwoordt, doch integendeel den geest der bruikleengeving volkomen voorbijgaat en zich beroept op wellicht minder gelukkig gekozen woorden om, wat hem ter bewaring is gegeven, tot er een nationaal museum in Zuid-Afrika zou zijn gesticht, vast te houden, nu het wordt opgevraagd voor dit doel. In zijn plaats zou zeker ieder ander zich wel gewacht hebben, dat groote vertrouwen, in hem gesteld, dat ook blijkt uit de niet juridisch voorzichtig gestelde brieven, zoo te beschamen.

KERK EN SCHOOL.

De heer J. F. van Oordt, zoon van wijlen Dr. van Oordt, te Kaapstad, is als onderwijzer te Harrismith aangesteld.

Op de laatstgehouden vergadering van den Wellington-schoolraad (K.K.) werd besloten, aan het onderwijsdepartement te vragen voortaan in het Hollandsch met dien raad te correspondeeren!

De heer G. van Dijk, een Nederlandsch onderwijzer, is 19 September jl. naar Utrecht vertrokken. Utrecht ligt in het district van denzelfden naam, dat na den oorlog bij Natal is gevoegd.

De heer P. J. Stephan heeft een volledig tweede-klasse-certificaat gekregen. Hij is voorts, onder goedkeuring van den directeur van onderwijs, benoemd tot onderwijzer aan de dorpsschool te Lijdenburg (Fr.).

Uit een oproep van den Schoolraad voor het district Stellenbosch blijkt, dat aan de Bloemhof Meisjes Hoogeschool een vacature is voor een onderwijzeres in het Hollandsch, op een salaris van £ 160 's jaars. De datum van aanvaarding der betrekking is April 1911.

In een advertentie van Mej. A. E. Adriani, principale der Middelbare School voor meisjes te Potchefstroom, wordt die school een degelijke inrichting voor *christelijke* opvoeding en onderwijs genoemd. Het was ons wel niet onbekend, dat, tenzij dan aan scholen op den Rand, het Christelijk karakter der Gouvernementsscholen niet was verdwenen, maar het verdient toch de aandacht, dat een oproeping van leerlingen, hoofdzakelijk voor de kostschool, aan de inrichting verbonden, het christelijk karakter der school nog meer doet uitkomen.

In de *Unie*, het orgaan voor de Zuid-Afrikaansche onderwijzersvereeniging, geeft de heer A. K. Bot, het tijdelijk hoofd van de Oost-Eindschool te Pretoria, een schets voor een regeling van het onderwijs, op den grondslag van art. 137 der Uniegrondwet, waarin zoowel de gelijke rechten van de twee talen, als het gezonde paedagogisch beginsel, dat het onderwijs als medium allereerst de moedertaal moet gebruiken, in acht genomen worden. Niet vóór Standaard IV wil hij voor 't Hollandschsprekende kind het Engelsch en voor het Engelsch-sprekende kind het Hollandsch als medium voor het overige onderwijs gebruikt hebben. In de centra wil hij dan verschillende scholen, in de centrale buitenscholen of districtsscholen parallelklassen, altijd zóó, dat in Standaard IV het gemeenschappelijk onderwijs zal aanvangen. Met groote zorgvuldigheid heeft hij daartoe een leerplan ontworpen. Voorts wil hij alle vrijheid laten aan ouders, die niet voor goed zich in Zuid-Afrika hebben gevestigd. De Redactie betuigt haar groote ingenomenheid met deze schets en uit den wensch, dat de ontwerper in de eerste algemeene vergadering het zal komen toelichten en tegen mogelijke bedenkingen verdedigen.

Hertzogisme.

Een onderwijzer uit Lindley schrijft in *De Vriend* o.m. over de onderwijsquaestie:

„Gen. Hertzog is net gekomen met zijn wet, om het voor ons Afrikaner onderwijzers mogelijk te maken, school te houden volgens wet. Kwam de Hertzog-onderwijswet niet en bleef de toestand, zooals die was onder de Kroonkolonie, dan, zeg ik — en ik zal 't met feiten staven — moest men eerst al de Hollandsch sprekende onderwijzers(essen) ontslaan. Waarom? Om de eenvoudige reden, dat de schoolwet, zooals die was, vóór de wet van Gen. Hertzog in werking kwam, geheel onpractisch en onuitvoerbaar was met goed gevolg, en wel om de volgende redenen: medium van onderwijs was de Engelsche taal. Nu, welke Afrikaner onderwijzer zal nu een Afrikaner kind iets duidelijk maken in een taal, vreemd voor hem, zoowel als voor het kind, terwijl de taal, waar het kind in opgegroeid is, hem zoo op de tong ligt? Wat was 't gevolg? De Afrikaner onderwijzer sprak Afrikaansch of Hollandsch met het kind. Dus zondigde men gedurig tegen de wet. Een van de ontslagen inspecteurs vroeg mij eens, welke taal ik in school sprak, omdat — zoo liet hij er op volgen — hij bevond, dat de meeste onderwijzers gedurig Hollandsch spraken, hetgeen tegen de wet was. Ik antwoordde, dat ik met hen Engelsch sprak, zoolang ik zag, dat ze mij verstonden. Moest ik iets uitleggen, dan sprak ik de taal, die ze verstonden. Ik was verantwoordelijk, dat ze de sommen enz., voor de verschillende standaards vereischt, zouden begrijpen, en zei, dat hij niets anders kon verwachten. Hiertegen zei de inspecteur natuurlijk niets."

Het studeren van Zuid-Afrikaners in Nederland.

Van den bekenden gids voor Afrikaners, die in Nederland wenschen te studeeren, samengesteld door den heer A. Welcker, en uitgegeven voor rekening der *Ned. Z.-A. Ver.*, is een tweede druk verschenen onder bovenvermelden titel. Dit feit is een verheugend verschijnsel. Het bewijst, dat de belangstelling in Zuid-Afrika voor de studie in Nederland groeiende is. Dat die belangstelling niet eenzijdig is, doch zich richt op onderscheidene inrichtingen van onderwijs, blijkt uit de omstandigheid, dat schrijver en uitgevers het wenschelijk vonden, dezen nieuwen druk te doen verschijnen in 7 verschillende deeltjes (A — Voorbereidend Hogeronderwijs. B — Openbare en Biezondere universiteiten. C — Techniese Hogeschool. D — Rijks Land-, Tuin- en Bosbouwonderwijs. E — Rijks-veeartsenijschool. F — Handelsonderwijs. G — Onderwijzersopleiding), waardoor het mogelijk is geworden voor elke kategorie van studenten de meest volledige inlichtingen in overzichtelijken vorm bijéén te brengen. De boekjes worden ingeleid door Prof. Melius de Villiers (Hoogleeraar in het Z. A. Recht te Leiden, terwijl de heer Welcker in een voorbericht doel en opzet, indeeling en samenstelling van de brochuren-reeks uiteenzet, waaruit blijkt, dat de inlichtingen op de meest zorgvuldige wijze zijn verzameld en alle vertrouwen verdienen. Schrijver en uitgevers hebben met dezen nieuwe druk in nieuwe, betere bewerking, weer een uitstekend werk verricht.

Belangwekkend zijn de introducties, die enkele Afrikaners van naam, die in Nederland hebben gestudeerd, aan de boekjes meegeven. Men vindt ze in het „Voorwoord voor den 2en druk". Ze behelzen het oordeel van eenige Afrikaners, die door eigen ervaring de studie in Nederland hebben leeren kennen en daarvan op verzoek welwillend getuigenis hebben gegeven.

Dr. Leo Fouché, Professor aan het Transvaal Universiteits College te Pretoria, zeide het volgende:

„De jonge Afrikaner, die zijn studiën wenst voort te zetten aan een Europese Universiteit, kan niet beter doen dan naar een Nederlandse Hogeschool te gaan. De grondigheid van de studie en de degelikheid van de opleiding aan de Nederlandse Universiteiten zijn evengoed bekend als de hoge stand van de Wetenschap, op elk gebied, in die inrichtingen.

Nergens ter wereld vindt de Afrikaner student zoveel tegemoetkoming en zo'n ruime erkenning van zijn vóórstudiën vanwege de Universiteit. Nergens ook wordt hij, binnen en buiten studiekringen, zo gul ontvangen en zo hartelik bejegend.

In Nederland komt de Z. A. student makkelik terecht; daar kan hij goedkoop en toch gezellig leven, en is hij steeds onder vrienden, mede-Afrikaners zowel als Nederlanders".

(get.) Leo Fouché.

Dr. D. F. Malan schreef:

„Als een Afrikaner, die met veel waardeering en dankbaarheid mag terugdenken aan zijn eigen studietijd in het gastvrije Nederland, is het mij een genoegen om de akademische opleiding aldaar aan mijn landgenooten hartelijk aan te bevelen. Wat den studiecursus zelven betreft, zij behoeft, zoover ik oordeelen kan, in omvang en degelijkheid geenszins onder te doen voor dien van eenig ander land. Het zou ook een wonder geweest zijn, indien de welbekende grondigheid, die altijd een bijzonder kenmerk geweest is van het Nederlandsche volk, zich niet liet gelden op intellectueel gebied en de inrichtingen voor Hooger Onderwijs, die sedert eeuwen zulk 'n bijzonder groote plaats in het volksleven innemen. In de ontwikkeling van het geestesleven van Europa is de plaats en de beteekenis van Nederland nog altijd uniek. Het heeft voor de toeeigening van de intellectueele rijkdommen van Europa ongeveer dezelfde strategische waarde als het vroeger had voor de verovering van de politieke macht. Gelegen tusschen de groote cultuur-landen, die op intellectueel gebied de menschheid leiden, is Holland beide door gunstige ligging en door den gemakkelijken toegang, door zijn unieke talenkennis verschaft, bijzonder geschikt om den totalen schat van Europeesche beschaving en kennis zich toe te eigenen, te ziften en te verwerken. Hierbij komt nog het feit, dat de Hollandsche Universiteit aan den ernstigen student, die eigen standpunt niet ontvangen, maar zelfstandig veroveren wil, een verscheidenheid biedt van geestesstroomingen, zooals die wellicht nergens elders aangetroffen wordt. Holland kan met recht genoemd worden het intellectueele panopticum der beschaafde wereld.

Voor den Afrikaner, die zijne talenten ten dienste van zijn volk stellen wil, biedt de studie in Nederland verder nog belangrijke voordeelen aan, die nergens elders gevonden worden. De intieme aanraking met den Nederlandschen stam moet zijn oog openen voor de groote levensbelangen, die alle Hollandschsprekenden over de gansche wereld met elkaar gemeen hebben, en voor den krachtigen steun, dien zijn eigen ontwikkelend volksbestaan nog altijd hebben moet en hebben kan in het oudere volk, waaruit het gesproten is. De aanraking met een volk, bij uitstek met vaderlandsliefde en vrijheidszin bezield, geeft verder een gezonden impetus aan zijn eigen nationaal gevoel, tengevolge waarvan de jonge Afrikaner niet zelden eerst in Holland zichzelf vindt. En, wat misschien nog van het meeste belang is in de Nederlandsche beschaving, ziet de Afrikaner de waarheid, die wij in Zuid-Afrika nog leeren moeten, aanschouwelijk voorgesteld, dat een volk numeriek en politiek klein kan zijn en toch door de oordeelkundige, maar besliste handhaving van zijn eigen karakter eene hoogst belangrijke plaats kan innemen in de rij van beschaafde volken.

(*get.*) Dr. D. F. Malan.

Ds. B. A. Spies schreef:

„Ik zal altijd met veel genoegen aan mijn studietijd (18 maanden) in Nederland terug denken, omdat ik in die tijd vooral twee dingen beter heb leren kennen, nl. wat ernstige en onafhankelike studie betekent en waar men de echte en oprechte Afrikaner-vriend aantreft".

(*get.*) B. A. Spies.

De volgende „verklaring", te laat ontvangen om in de serie boekjes van den heer Welcker te worden opgenomen, moge hier nog een plaats vinden. Dr. J. D. du Toit is gepromoveerd aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, maakte zich in Zuid-Afrika als oorspronkelijk dichter, onder het pseudoniem *Totius*, bekend en is onlangs benoemd tot Professor aan de Theologische Kweekschool der Ger. Kerk in Zuid-Afrika te Potchefstroom. Zijn verklaring luidt:

Wel Edele Zeer Gel. Heer!

Schandelijk, dat ik uw vriendelijk schrijven d.d. 27 Mei ll., inhoudende zulk 'n nobel verzoek, niet eerder heb beantwoord. Ik zal maar geen verschoning vragen en liever dadelijk van heler harte de studie aan de Nederlandse Universiteiten bij mijn mede-Afrikaners aanbevelen. Die studie is mij in één woord zo uitnemend bevallen, dat ik alle Afrikaners ten sterkste raad naar Nederland te gaan, niet alleen voor henzelf, maar ook voor Zuid-Afrika. Het is mij in de laatste jaren vooral duidelijk geworden, dat degenen, die daar afstudeerden, terugkwamen als Mannen, op wie en met wie te rekenen valt. Ook is de ontvangst in alle Hollandse woningen *allerhartelijkst*. Hiermede hoop ik enigszins aan uw verzoek voldaan te hebben en noem mij

Hoogachtend en groetend,

Potchefstroom, (*get.*) J. D. du Toit.
5 September 1910.

Een Engelsch-Afrikaansche over de Engelschen in Zuid-Afrika.

Mevrouw Saul Solomon heeft in den loop der vorige maand te Manchester gesproken over Zuid-Afrika. Zij zeide, dat President Kruger een eerlijke oude man was, die de oprechte begeerte had om goed te stichten. Hij zag de onzedelijkheid der Engelschen in Z.-A. en wilde zijn landgenooten tegen het gevaar van besmetting beschermen. Fatsoenlijke menschen waren hem welkom, maar hij zou niet toelaten, dat Johannesburg een modern Sodom en Gomorra werd. Hij zond 500 of 600 vrouwen naar Kaapstad en dit was in de oogen der rijke mannen van Johannesburg de grootste misdaad, die hij ooit heeft begaan. Zij wees er op, hoe de Britsche convooien, die door de Boeren werden buit gemaakt, altijd uit drank bestonden. Zij zou wel eens willen weten, hoe hoog de drankrekening van den Zuid-Afrikaanschen oorlog is geweest. Zij had nog nooit gehoord van zulke zeeën van sterken drank, als er gedurende den Oorlog verzwolgen zijn. Het Britsche leger maakte zich schuldig aan groote onzedelijkheid. Treurig was het „overal in het veld de khaki-kinderen van gekleurde vrouwen aan te treffen, van wie de Engelsche vaders zich niets aantrokken.

Het reine veld.

Het strafgeding tegen Dr. Crippen heeft in Engeland een ongezonde belangstelling gewekt. Zelfs sommige bladen in Engeland hebben daarover hun scherpe afkeuring uitgesproken. „A South African" betuigt in de *Pall Mall Gazette* zijn instemming met dit oordeel. Hij schrijft: „Ik ben uit Zuid-Afrika, van het veld, waar alle dingen verafschuwd worden, die barbaarsch zijn, en ik kom naar dit centrum van verfijning en beschaving, naar een stad, waar duizenden instellingen en vereenigingen bestaan voor het bevorderen van alles, wat milddadig, menschelijk en edelaardig is. Maar trots dit alles woon ik in het hart dier stad een tooneel bij, dat een natuurgetrouwe nabootsing zou zijn van de barbaarschheden en wreedheden, die aan de hoven van Tsjaka en Dingaan, de Zoeloe-koningen, werden begaan, wanneer men de geslepenheden eener beschaving en de toenemende verfijning der martelingen, op den beklaagde toegepast, er buiten laat. Den Zoeloes kon men die wreedheden nog vergeven, want zij wisten niet beter. Zij hadden geen Oxford en geen Cambridge. Nauwelijks kon men ze menschelijke wezens noemen, saamgedrongen in een verpeste atmosfeer van onzedelijkheid. Het is treurig, te bedenken, dat de Staat personen, wier neigingen er hen toe leiden om te genieten van de veroordeeling van een mede-schepsel, dit niet kan beletten. Geef mij dan het veld en den natuurmensch terug, wanneer het tooneel bij de veroordeeling van Crippen een der uitvloeisels is van Engelands veel geroemde beschaving en ontwikkeling".

PERSONALIA.

Te Amsterdam (Transvaal) is beroepen Dr. W. P. Steenkamp.

Onze landgenoot, de heer Gerrit Bakker, te Pretoria, heeft zich als apotheker en drogist gevestigd te Nijlstroom (Tr.)

Dr. Reitz, oud-president van den Oranje-Vrijstaat, gewezen staatssecretaris van de Zuid-Afrikaansche republiek, thans lid van den Senaat van Zuid-Afrika, is gekozen tot president van dit college.

De heer A. L. Gunning, zoon van Dr. W. Gunning, Directeur van den Dierentuin te Pretoria, die in Nederland het eind-diploma heeft verworven van de Maatschappij tot bevordering van Toonkunst, heeft zich metterwoon te Pretoria gevestigd als muziekleeraar.

De weduwe van wijlen den heer D. P. (Oom Daantje) van den Heever, die in het district algemeen bekend stond als „Ouma", is op 19 September jl. te Venterstad K.K. overleden. Zij bereikte den leeftijd van 70 jaar. Door allen, die haar kenden, werd zij bemind en geacht.

Volgens gerucht heeft zekere Dr. King van de firma Olivier en Havinga, advocaten te Fauresmith O. V. S., optredende voor Gen. Hertzog, een eisch voor £ 5000 schadevergoeding ontvangen. Een en ander in verband met zekere woorden, door Dr. King geuit in het bijzijn van verschillende personen betreffende den Minister van Justitie.

Te Potchefstroom is op 12 September jl., in den ouderdom van 31 jaar, overleden de heer François Thomas Roland Holst Burgers, jongste zoon van wijlen ex-President Burgers. De overledene was vóór den Oorlog in Staatsdienst en woonde tot voor kort te Pretoria, vanwaar hij zich naar Potchefstroom begaf, waar hij werkzaam was aan het magistraatskantoor.

Gen. Botha, die Dinsdag 27 September zijn 48sten verjaardag vierde, werd in 1862 te Greytown, Natal, geboren. Op 26-jarigen leeftijd werd hij lid van den Volksraad gekozen. Toen hij zijn 37ste jaar had bereikt, werd hij commandant-generaal der Zuid-Afrikaansche Republiek, op 45-jarigen leeftijd was hij premier van de Transvaal en nu op 48-jarigen leeftijd eerste minister van het Vereenigd Zuid-Afrika. De generaal ontving gelukwenschen uit alle deelen van Zuid-Afrika.

Na afgelegd examen zijn tot de Evangeliebediening toegelaten en gelegitimeerd John Henry Eijbers, Barend Abraham Spies en, na gehouden colloquium doctum, is gelegitimeerd de Eerw. proponent Willem Johan Simon Klomp. Allen zijn beroepbaar voor elke gemeente der Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika. Aan proponent Eijbers is reeds verzocht als hulpprediker op te treden te Wellington K.K., terwijl hij een beroep naar Roodepoort (Tr.) heeft ontvangen. Deze drie heeren zijn kort geleden, na voltooiïng hunner studiën in Nederland, naar Zuid-Afrika teruggekeerd.

Dr. Leyds.

Dr. Leyds, de Staatssecretaris en later Gezant der Zuid-Afrikaansche Republiek, is in den echt getreden met mejuffrouw A. Carssen, dochter van wijlen den Nederlandsch-Indischen Resident Carssen. Het huwelijk is voltrokken te Parijs, de woonplaats van de bruid. In Hollandsch-Afrikaansche kringen zal men deze sociale gebeurtenis zeker met veel sympathie begroeten. Bij die van zeer velen voegen ook wij onze eerbiedige gelukwenschen.

De gezondheidstoestand van Dr. Leyds is goed — men mag wel zeggen, heel goed; maar toch heeft het gure weer van begin November hem binnenskamers gebannen en drong een overigens ongevaarlijke keelaandoening hem een paar dagen, het bed te houden. Onder deze omstandigheden zullen de heer en mevrouw Leyds spoedig in het Zuiden een milder klimaat opzoeken.

Door de tegenwoordigheid van geest der heeren gebroeders Schaafsma, van Gezina, werd een ernstig ongeluk voorkomen, waarvan o. a. Gen. Jan Smuts en Gen. J. H. de la Rey bijna de slachtoffers waren geworden. Des avonds van een politieke vergadering te Gezina naar Pretoria terugkeerende, ging hun motor in volle vaart langs een pad, dat kort geleden door draad was afgezet, doch waar de betrokken autoriteiten verzuimd hadden, de gebruikelijke kenteekenen aan te brengen. Hierdoor misleid, reed de automobiel in volle vaart op de afsluiting toe; een ernstige catastrofe scheen onvermijdelijk. Doch gelukkig bemerkten de heeren Schaafsma, die juist passeerden, het gevaar en hadden zij den moed, zich voor den draad te plaatsen en zoo door heftige gebaren de aandacht te trekken. De auto werd slechts enkele passen voor de afsluiting tot staan gebracht. Toen de auto keerde, om elders een veiliger weg te zoeken, ging een luid en welverdiend hoera op voor de heeren Schaafsma.

Een Baron zonder Britschen naam.

De titel van den Hoofdrechter van Zuid-Afrika: Baron de Villiers van Wijnberg, is eerst in de Britsche Staatskoerant verschenen vier maanden na zijn benoeming. Deskundigen schrijven deze vertraging toe aan de kwestie, of het wettig was, zich Baron de Villiers van Wynberg te noemen, *zonder meer*. Tot heden was het gebruikelijk, dat iemand, die tot pair was verheven en die als titel koos een plaatsnaam uit de Britsche kolonie, waar hij woonde, daarbij nog den naam voegde van een plek in het Vereenigde Koninkrijk. Van dit gebruik is, zoover bekend, door Baron de Villiers voor het eerst afgeweken. Na hem zullen er nu nog wel meer volgen. Dit is jammer voor Engeland. Maar Engeland heeft iets om dit verlies goed te maken. Sir Peter Canisius Stewart van Blommestein-Bam noemt zich Van Ard, naar een Iersche plaats, zonder toevoeging van een enkelen Zuid-Afrikaanschen plaatsnaam. Tenminste, op het oogenblik, dat wij dit schrijven, zal hij nog wel zoo eenvoudig mogelijk heeten: Sir Peter Canisius Stewart van Blommestein-Bam of Ard — zonder meer, maar ook vooral zonder iets minder.

De heer Molteno, oud-Speaker van het Huis van Afgevaardigden der Kaapkolonie, is gekozen tot Speaker van het Huis van Afgevaardigden (Volksraad) van de Zuid-Afrikaansche Unie.

De *Daily Chronicle* vertelt over de afstamming van den heer J. T. Molteno:

In Italië, ten zuiden van het Como-meer, ligt het dorp Molteno, boven op een kopje, en aan zijn voet groeien de wijnstok en de moerbei. Aan dit dorp ontleent de familie Molteno haar naam. Eeuwen lang behoorde zij tot de voornaamste families van Milaan. Menaduxius de Molteno hielp Keizer Frederik Barbarossa in de 12e eeuw. In 1498 werd een Molteno belast met sommige werken in verband met den bouw van de Kathedraal. Toen Milaan in de 16e eeuw aan Spanje kwam, verlieten vele leden der familie die stad en trokken naar den vreemde. Drie gebroeders Molteno kwamen met de Colnaghis, de grondleggers dezer bekende firma, naar Engeland. Van hen zou de tegenwoordige „speaker" dan rechtstreeks afstammen. Zijn vader was, zooals men weet, Sir John Molteno, de eerste Premier van de Kaap, en het dorp Molteno in de Kolonie is naar dezen staatsman genoemd.

HANDEL EN NIJVERHEID.

In de Kaapprovincie waren op 30 Juni j.l. 25,438,943 schapen en geiten, tegen 23,700,330 op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar.

Uit Kimberley wordt bericht, dat nabij Warrenton een diamant is gevonden van 110 karaat, die voor £ 1800 werd verkocht.

Naar beweerd wordt, heeft de heer De Villiers Graaff voor de som van £ 42,000 een perceel gekocht in de nabijheid van Pretoria, met het doel, aldaar een reuzen-hôtel te doen bouwen — „het prachtigste in Zuid-Afrika".

De president van de Kamer van Koophandel te Johannesburg heeft verklaard, dat, wanneer de tegenwoordige spoorwegvrachten worden gehandhaafd, de spoorwegen over 1910 een winst zullen hebben van een millioen pond sterling. Hij was van meening, dat het plicht is, bij de administratie op verlaging der tarieven aan te dringen.

De heer A. J. de Wet, van Zandvliet, Ashton, K.K., heeft, volgens *Ons Land*, een aanbod van £ 70,000 voor zijn plaats Prospect afgeslagen. Ten gevolge van de zware depressie had hij zijn wijnstokken uitgetrokken en was hij begonnen met de cultuur van lucerne en ook met paarden- en struisvogelsteelt, van welke verandering hij geen spijt heeft.

De treinverloop van de Zuid-Afrikaansche spoorwegen tusschen Transvaal en Kaapstad, heeft, sinds 3 October jl., een belangrijke wijziging ondergaan. Donderdag- en Zaterdagmiddagen vertrekt van Pretoria te 5.40 n.m. en van Johannesburg te 7.45 n.m. een expres-trein, met een beperkte hoeveelheid materieel, naar de Kaap over Kimberley, terwijl een dergelijke trein van de Kaap op Dinsdag- en Zaterdagavonden te 9 uur n.m. vertrekt en over Bloemfontein gaat. Deze expres-treinen doen de reis in 36 uren.

Nog niet lang geleden dacht men er ernstig over, vleesch uit Afrika naar Engeland uit te voeren, en men deed reeds proefzendingen, om te trachten, voor den overtolligen voorraad overzeesche markten te vinden. Nauwelijks echter is men tot de overtuiging gekomen, dat het vleesch zonder bezwaar kan worden uitgevoerd, mits het slechts goed behandeld wordt, of de plaatselijke voorraden worden minder en zal men waarschijnlijk binnenkort er weer toe moeten overgaan, buitenlandsch vleesch in te voeren voor eigen gebruik.

Op de jaarvergadering van het De Beers Ziekenfonds, onlangs te Kimberley gehouden, gaf de heer Williams, algemeen bestuurder, eenige interessante cijfers in verband met de nationaliteit van de geëmployeerden. Hij zeide, dat een van de meest opmerkelijke verschijnselen was de groote vermeerdering van het aantal in Zuid-Afrika geboren werklieden en vooral van de in een bepaalde plaats geborenen. In 1892 was de verhouding 52 pCt. Engelschen, 12 pCt. Schotten, 5 pCt. Ieren, samen 69 pCt. tegen 28 pCt. Afrikaners. Thans was slechts 45 pCt. der werklieden geboren in Groot-Brittanje, terwijl 49 pCt. Afrikaners waren. Voor eenige maanden waren er 369 jonge mannen werkzaam beneden 21 jaar. Van hen waren 240 geboren in het Kimberley-district, 109 elders in Zuid-Afrika en 47 buiten Zuid-Afrika. Hieruit blijkt, dat de Afrikaansch geboren werkman de plaats van den emigrant gaat innemen.

De Vrijstaatsche landbank.

Van den secretaris van het Land en Landbouw-Leenfonds O. V. S. ontvingen wij het volgende verslag:

Gedurende het tijdperk van 10 Maart tot 31 Augustus werden door den Raad 1650 aanzoeken ontvangen voor leeningen ten bedrage van £ 612,000. Van deze aanzoeken werden 1112 in behandeling genomen. Gecancelleerd en teruggetrokken werden 108, zoodat er 430 nog behandeld moeten worden. Door den Raad werden leeningen toegestaan tot een bedrag van £ 260,500 verdeeld over 636 personen, gemiddeld dus £ 400 per persoon. Geweigerd werden 476 tot een bedrag van £ 212,100. De teruggetrokken aanzoeken beliepen £ 46,200. De 430 nog te overwegen aanzoeken vertegenwoordigen een som van £ 93,200.

De posten van het fonds op 31 Augustus waren dus als volgt:

Totaal aantal aanzoeken.		£ 612,000
Teruggetrokken	£ 46,200	
Geweigerd.	„ 212,100	
		„ 258,300
		£ 353,700
Nog niet behandeld		„ 93,200
Totaal toegestaan		£ 260,500

Van laatstgenoemd bedrag was op 31 Augustus £ 101,000 uitbetaald bij wijze van leeningen aan 330 personen.

Van Melbourne wordt bericht, dat Andrew Fisher, Eerste Minister van den Australischen Statenbond, op 5 October naar Zuid-Afrika is vertrokken met de „Ledic", om bij de opening van het Unie-Parlement tegenwoordig te zijn.

De *Transkei-courant* zegt, dat binnenkort twee naturellen-advocaten in Zuid-Afrika zullen practiseeren. Beiden zijn leden van de Engelsche balie. Een Zuid-Afrikaansche naturel heeft zich ook als doctor in de medicijnen in Canada en Schotland bekwaamd.

In de *Unie-Staatscourant* wordt bekend gemaakt, dat, in afwachting van een Koninklijke Proclamatie, nu reeds over de geheele Unie de munten van de Zuid-Afrikaansche Republiek door alle Banken als wettig betaalmiddel tegen nominale waarde in ontvangst moeten worden genomen.

Jacht-monopolie. Heatly, de jager die ex-president Roosevelt op diens jachttocht in Oegando vergezelde, is naar Londen gereisd, om daar alle maatregelen te treffen in verband met een vereeniging van jagers op groot wild. Deze vereeniging zal 25,000 morgen grond in Oost-Afrika bezitten. Het hoofdkantoor wordt in Nairobie gevestigd.

Een Britsche statistiek toont aan, dat het aantal personen, dat Groot-Brittannië verlaat, om naar Britsch Zuid-Afrika te trekken, sterk vermeerdert. Van de 227,861 Britsche onderdanen, die gedurende de eerste zeven maanden van dit jaar emigreerden, gingen 12,606 naar Zuid-Afrika, tegen 10,124 gedurende hetzelfde tijdvak van het vorige jaar. In datzelfde tijdperk vertrokken er 103,000 naar Canada, ruim 730,000 naar Amerika en 20,775 naar Australië.

Wees u-zelf. In de *Volkstem* schrijft J. G.: „Ons is geslaan in Pretoria Oost, maar nie verslaan nie! En ik skaam nie om te sê, dat ons dit te danke het aan ons voorkomendheid jegens ons Engelse medeburgers wat ras gestem 't. Dit was 'n tijding so's Cronje s'n gevangenname, gelukkig is 't v'r die goeie nasionale saak nie so noodlottig als Cronje s'n o'ergawe v'r ons wapens. Laat ons nou tog eenmaal begrijp, dat wij ons-self moet wees, om te kan blijf bestaan. Ik wil iedere mede-Afrikaner toeroep: „In God's naam: wees u-self!"

De aandacht wordt gevestigd op *een misstelling* in de *korte notulen der vorige vergadering*, waarin gesproken werd van het saldo van een Onderwijsfonds, ontstaan uit de *Boeren-generaals-* en Kruger-collecten, terwijl alleen van Kruger-collecten had gesproken moeten worden, aangezien er geen saldo van de andere collecten was overgebleven.

Monument-Fonds.

Het Nationale Vrouwen Monument-Fonds bedraagt nu £ 8681, waarvan gedurende de zes laatste maanden £ 651 is ingekomen. Een commissie, bestaande uit de heeren F. W. Coetzer, J. H. B. Reitz en Groenewald, is benoemd om aan de Orangia-Unie voorstellen te doen met betrekking tot het Fonds.

Lord Gladstone en Pres. Steyn.

Bij zijn eerste bezoek aan de Vrijstaatsche hoofdstad heeft de Gouverneur-Generaal een bezoek gebracht aan President Steyn, die in betrekkelijke afzondering op zijn plaats „Onze Rust" bij Bloemfontein vertoeft. Ook Lady Gladstone heeft deelgenomen aan dit hoffelijkheidsbetoon, dat aandacht verdient, al ware 't maar, omdat het enkel bij zeer hooge uitzondering is, dat de Gouvern.-Gen. bereid is, de gast te zijn van een particulier persoon. Deze onderscheiding heeft dan ook allerwege het Afrikaansche publiek even aangenaam getroffen, als ze de hooge gasten zelven siert.

Uit Windhoek (Duitsch Z.-W.-Afrika) wordt een schermutseling gemeld tusschen Kaapsche jongens en Duitsche soldaten. Een aantal Kaapsche jongens, werkzaam bij den aanleg van den spoorweg te Wilhelmsthal in het Karibib-district, sloegen 4 Oct. aan het muiten. De militairen werden geroepen, om de muiterij te dempen en deze schoten op de muiters, met het gevolg, dat 18 werden gedood en 3 ernstig gewond. Van de soldaten ondervond niemand letsel. Versterkingen, met een maxim-kanon, werden van Windhoek naar de plaats van het oproer gezonden. Uit Berlijn wordt gemeld, dat het officieele bericht, daar ontvangen, luidt, dat een aantal kaffers, werkzaam aan den Windhoek–Karibibspoorweg, aan het muiten sloegen en dat de soldaten 12 van hen doodschoten en 10 verwondden. In Kaapstad heeft de zaak heel wat opschudding verwekt, daar kort geleden een aantal Kaapsche jongens vandaar naar Duitsch Zuid-West-Afrika zijn vertrokken en hun families bezorgd zijn of zij ja dan neen in de muiterij betrokken zijn. Dr. Abdurahman bracht een bezoek aan den Administrateur om te vragen, dat alle bizonderheden omtrent deze zaak worden verkregen. De Administrateur beloofde alles in het werk te zullen stellen, om de namen der dooden te weten te komen.

Mercuur-Stoomdrukkerij J. H. de Bussy, Amsterdam.